

مهم ترین نهاد نظامی - امنیتی انقلاب چگونه شکل گرفت؟

نگاهی تاریخی به تشکیل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی تمامی رهبران، مبارزان، انقلابیون و کسانی که سال‌ها در زندان‌های رژیم پهلوی حبس بودند به تأسیس نهادی قوی و جامع‌تر از کمیته‌ها و دادگاه‌های انقلاب می‌اندیشیدند و اقداماتی نظیر کمیته‌ها را سطحی و موقت تعبیر کرده و احتمال پایداری آن را ضعیف می‌دانستند. آنها برای حفظ و ماندگاری دستاوردها و پیروزی‌ها در فکر تأسیس نهادی بودند که با وجود فراگیری، عناصر تشکیل‌دهنده آن از نیروهای آگاه، باتجربه و وفادار به آرمان‌های انقلاب و تابع رهبری باشند. برخی در حوزه‌های سیاسی تمرکز می‌کردند و گروهی بر عرصه نظامی و امنیتی تأکید داشتند. هر کدام از شخصیت‌های فکری و سیاسی مبارز نیز ایده‌ای برای تشکیل این نهاد داشتند.

جواد منصوری در کتاب تاریخ شفاهی تأسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی آورده است که «نقش رهبران و سران مبارزه در این میان بیشتر از همه خودنمایی می‌کند و از بین آنها باید از آیت‌الله سیدمحمد حسینی بهشتی نام برد که برای اولین بار طرح ایجاد یک نیروی نظامی را مطرح ساخت.» سید کاظم موسوی بجنوردی رهبر و بنیانگذار حزب ملل اسلامی که حدود ۱۳ سال در زندان‌های رژیم پهلوی بود نیز در خاطرات خود به راینی و ملاقات با دوستانش درباره ایجاد بازوی سیاسی و نظامی در روزهای اول انقلاب اشاره کرده است. محسن رفیق دوست هم گفته است: «فکر تشکیل نیروی متشکل نظامی برای ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، اولین بار به وسیله شهید محمد منتظری مطرح شد.» رفیق دوست حتی می‌گوید که منتظری قبل از پیروزی انقلاب و پیش از آنکه امام وارد ایران شود، در فکر تشکیل یک نیروی مسلح بود. در خاطرات و گفته‌های بسیاری از فعالان سیاسی و انقلابیون فکر ایجاد یک بازوی نظامی برای حفاظت از انقلاب مورد توجه قرار گرفته است.

■ تشکیل گارد ملی توسط دولت موقت

دولت موقت برای اینکه بتواند با مخالفان و عناصر ضددولتی مقابله کند، درصدد ایجاد یک نیروی نظامی برآمد تا از آن به عنوان ابزاری در مقابل جریان‌ها و عناصر گوناگون استفاده کند و موقعیت و حاکمیت خود را تثبیت سازد. آنها در ملاقات با امام (ره) دلیل ایجاد نیروی نظامی را بروز مشکلات ناشی از اقدامات کمیته‌ها و دادگاه‌های انقلاب عنوان کردند و آرام آرام زمینه را برای ایجاد بازویی نظامی فراهم آوردند.

ابراهیم یزدی معاون نخست‌وزیر در امور انقلاب در مصاحبه‌ای گفت: «پیشنهاد دادم نیروی مسلحی از همین جوانان داوطلب که در جریان انقلاب بودند، تشکیل شود... از سوی دیگر مردم در جریان انقلاب مسلح شده بودند و گهگاهی این وسیله در بین برخی از آنها به عنوان ابزار استفاده می‌شد. برخی‌ها هم بلد نبودند از آن سلاح‌ها استفاده کنند و حوادث ناگواری را به بار می‌آوردند. همه اینها دست به دست هم داد تا ما به فکر ایجاد یک نیرو و

برای این بود که با رهبری هماهنگی به عمل بیاورد... پس از نهایی شدن طرح، آن را به دولت ارائه دادیم و دولت آن را تصویب کرد.»

دولت موقت طرح تأسیس نهاد نظامی یا گارد ملی را با امام خمینی (ره) در میان گذاشت و از ایشان خواست تا حجت‌الاسلام حسن لاهوتی را به عنوان نماینده خود در گارد ملی منصوب نماید تا تصمیمات و اقدامات آینده با هماهنگی و آگاهی و نظارت نماینده امام انجام گیرد. لاهوتی پیش از معرفی دولت موقت در پادگان باغشاه تهران با عده‌ای از نیروهای انقلابی در حال آموزش عده‌ای از جوانان و نیروهای نظامی بود تا در صورت لزوم بتواند در برابر بحران‌های احتمالی مقاومت کند.

به هر ترتیب دولت موقت در دوم اسفند ۵۷ از تریبون‌های رسمی تأسیس گارد علی یا سپاه نظامی را به اطلاع عموم رساند و از حجت‌الاسلام لاهوتی

آموزش و هدایت و جهت‌دار کردن فعالیت‌های جوانان باشیم»، دولت موقت در ابتدا نام نیروی نظامی موردنظر خود را «گارد ملی» گذاشته بود، اما یزدی گفت: «من از گارد ملی خوشم نمی‌آمد زیرا آن را در شان جمهوری اسلامی نمی‌دانستم، لذا عنوان سپاه پاسداران را برگزیدم.» وی درخصوص نحوه شکل‌گیری و افراد مؤثر در تأسیس بازوی نظامی دولت موقت نیز گفت: «در مرحله اول افراد با من همکاری کردند. اول آقای توسلی و معاون وزارت کشور بود. فکری کتم فردی به نام کرمانی هم آمد و چارت اولیه را کشید. قرار بود زیر نظر معاون نخست‌وزیری یک شورای پنج نفره به عنوان مسئولان سپاه انتخاب شود. نماینده‌ای از دولت، نماینده‌ای از دادستان کل، نماینده‌ای از وزارت کشور، نماینده‌ای از ستاد ارتش و نماینده‌ای از رهبر انقلاب. انتخاب هر یک از این افراد دلیل داشت. انتخاب نماینده رهبر

